

Palmboompje (*Búxus sempérvirens* L.)

door Arjen Neve

In het leven van de honinbij is de geur niet weg te denken. Zowel binnen als buiten het bijenvolk spelen geurstoffen vaak een beslissende rol. Tijdens het bloemenbezoek oriënteren bijen zich door middel van de geur als ze de bloem dicht zijn genaderd. Tenminste als de bloem geurstoffen kan verspreiden. De bloemen van het palmboompje zijn echter geurloos. Toch kunnen bijen bij het verzamelen van stuifmeel en nectar op de bloemen van het palmboompje voor de oriëntatie van geurstoffen gebruik maken. Tijdens de bloei verspreidt de plant namelijk een sterke, weliswaar onaangename, geur.

168 Tot in België

Het palmboompje behoort tot de familie van de palmboomachtigen (*Buxáceae*). Een familie met ongeveer honderd soorten verdeeld over vier geslachten. Het geslacht *Búxus* is met ca. 70 soorten het grootste in aantal. Ze komen voor in Europa, Azië, tropisch- en Zuid Afrika en in Noord en Midden Amerika. Het palmboompje heeft zijn verspreidingsgebied in hoofdzaak liggen in zuid en midden Europa. De noordgrens daarvan ligt bij onze Zuiderburen. De plant groeit daar in het wild op zonnig gelegen rotsen met een kalkrijke bodem in struwelen, hakhout en bossen. De plant ontwikkelt zich meestal als struik, soms als boom. Hij is groenblijvend en winterhard in onze streken. Het hout is hard en zinkt in water.

Het palmboompje leent zich goed voor de beplanting van tuinen en plantsoenen. Vaak wordt de struik gebruikt voor het maken van sierhagen.

Ook nectar na de bloei

De bladeren staan tegenover elkaar. Ze zijn leerachtig en in staat het vocht lange tijd vast te houden. In april staat het palmboompje in bloei. De bloemen staan in een korte aarvormige bloeiwijze in de oksel van de bladeren. Ze zijn eenslachtig. Aan het eind van de korte bloemaar staat één vrouwelijke bloem. Daaronder staat een aantal mannelijke bloemen. In een bloeiwijze komt eerst de vrouwelijke bloem in bloei. Een vrouwelijke bloem heeft een wisselend aantal ongelijkvormige bloemdekbladen en drie vruchtbladen, die met elkaar zijn vergroeid. Tussen de stampers liggen kussenvormige verhogingen, die elkaar in het midden van de bloem raken. Op de bovenzijde hiervan liggen de nectariën. Na het beëindigen van de bloeiperiode van de vrouwelijke bloem, die ongeveer een week duurt, blijft de afscheiding van nectar nog drie tot vijf dagen aan-

houden. Bij een onbestoven bloem nog een paar dagen langer. Een natuurlijke verspilling! Een mannelijke bloem heeft vier lichtgeel/groene bloemdekbladen. Tussen de vier lichtgele meeldraden met citroengele helmknoppen staat een paddestoelvormige verhoging, die ook wel rudimentair vruchtbeginsel wordt genoemd. Het weefsel ervan komt overeen met dat van de stampers en de kussenvormige verhogingen van de vrouwelijke bloemen. Op de bovenzijde wordt nectar afgescheiden. De hoeveelheid nectar is veel minder dan bij de vrouwelijke bloemen en de afscheiding duurt maar één dag. De bloeitijd van de mannelijke bloemen is ook korter, na drie, vier dagen zijn ze uitgebloeid.

Bijenbezoek

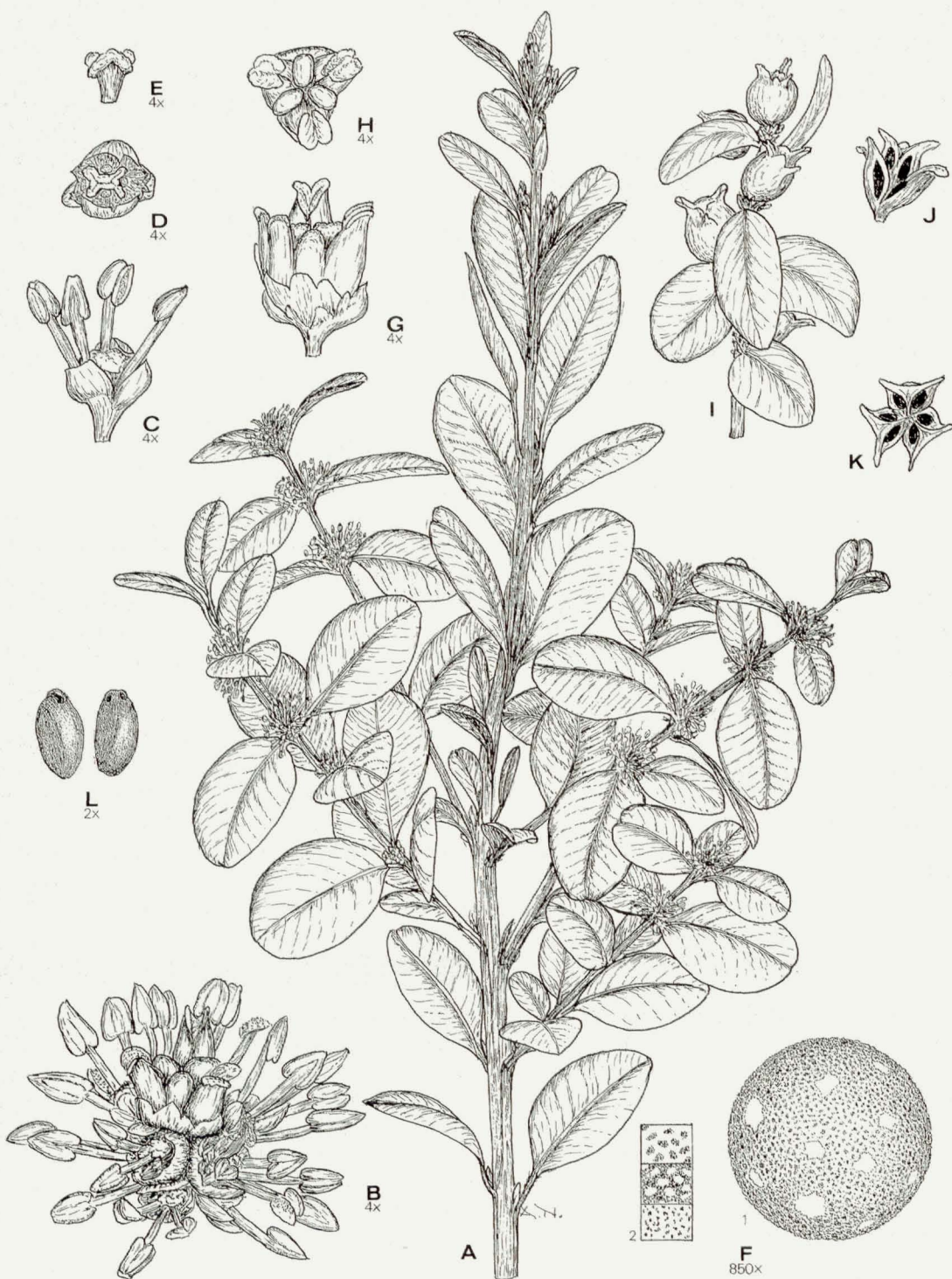
Insekten die nectar en stuifmeel op de bloemen verzamelen zetten zich eerst neer op de vrouwelijke bloem aan het eind van de bloemaar. Daarna gaan ze naar de lager gelegen mannelijke bloemen. Daardoor wordt de kans op kruisbestuiving vergroot. Het bezoek van de honingbij is erg vluchtig. Voor het opnemen van nectar behoeft weinig moeite te worden gedaan, want die ligt open en bloot in de bloem. Bij het lopen over de mannelijke bloemen strijken de bijen met de onderzijde langs de helmknoppen en blijft het kleverige stuifmeel in de beharing hangen. Ze gaan tijdens het bloemenbezoek regelmatig op de vleugels om het stuifmeel in de klompjes te vergaren. Die kunnen soms erg groot worden. Ze zijn heldergeel. De stuifmeelkorrels hebben een kogelronde vorm. Verspreid over het gehele korreloppervlak liggen ca. 20 ronde kiemopeningen, die een rafelige rand hebben.

Doosvrucht

Na de bestuiving groeien de vruchtbladen verder uit en vormen een doosvrucht, waarin zes zaden tot ontwikkeling kunnen komen. Als de zaden rijp zijn scheuren de vruchtbladen ter plaatse van de stamper doormidden en gaat de vrucht met drie kleppen open. De zaden zijn zwart en glanzend. Ze worden uit de kleppen geschoten doordat deze uitdrogen. Na twee tot vier maanden zijn ze kiemrijp.

Literatuur

Daumann, E. (1974). Zur Frage nach dem Vorkommen eines Septalnektariums bei Dicotyledonen. Zugleich ein Beitrag zur Blütenmorphologie und Bestäubungökologie von *Buxus* L. und *Cneorum* L. *Preslia* (Praha) 46: 97-109.

Palmboompje (*Buxus sempervirens* L.) **A** tak met bloemen; **B** bloeiwijze; **C** mannelijke bloem van opzij; **D** idem van boven (meeldraden weggelaten); **E** rudimentair vruchtbeginsel; **F** stuifmeelkorrel (1) en oppervlak korrel, gezien met opeenvolgende microscoopinstellingen (2); **G** en **H** vrouwelijke bloem van opzij en van boven; **I** rijpende vruchten; **J** en **K** opengesprongen doosvrucht van opzij en van boven; **L** zaad.